

Europa i els EUA interpreten la història de manera radicalment diferent

Venus contra Mart

Agustí Colomines i Companys

Robert Kagan, director del conservador US Leadership Project i antic membre de l'equip del departament d'Estat nord-americà entre els anys 1984 i 1988, acaba de publicar un llibre, *Of Paradise and Power. America and Europe in the New World Order*, que resumeix prou bé quin és l'esperit que sosté l'esclat de patriotisme americà que hom pot copsar de seguida que aterra a l'aeroport de Nova York. En dono fe, perquè acabo de passar-hi uns dies. De fet, aquest patriotisme, acompanyat d'unes extremes mesures de seguretat, és gairebé sufocant. La proliferació de banderes nord-americanes és desproporcionada. Vostès pensaran que exagero, però a la façana de Wall Street en penja una de grans dimensions, com també a la del Metropolitan Opera House o en un immens anunci lluminós de Times Square. Fins i tot un conegut comentarista de la CNN, Lou Dobbs, en porta una a la solapa de l'americana quan surt en pantalla cada nit. Vaja, que és com si en Carles Francino, posem per cas, es posés un pin amb la bandera catalana a l'hora del *TV Migdia*. Hi ha, doncs, una estètica del patriotisme que arrenca de l'11-S, però que ara, tanmateix, s'ha reforçat a partir de la guerra de l'Iraq i de l'eficaz campanya de propaganda entre la gent, la qual arriba fins a l'extrem de poder comprar a qualsevol cantonada, i només per cinc dòlars, el famós joc de cartes amb els 51 alts càrrecs iraquians més buscats (tretze dels quals sense cara, però).

Tot plegat podria semblar una mera reacció, comprensible, d'altra banda, al brutal atemptat del 2001, però em fa l'efecte que no és ben bé així. Si vostès tenen l'oportunitat de fullejar el llibre de Kagan que he esmentat en començar, s'adonaran fàcilment que el conservadorisme nord-americà ja fa temps que cerca donar forma a un nou *statu quo* mundial precisament des de l'afirmació patriòtica que només el poder coercitiu dels EUA és capaç de garantir la pau i la llibertat. El mateix Kagan va exposar per primera vegada aquesta tesi en un article, *Power and Weakness*, que va publicar

en el número de juny-juliol del 2002 de la *Policy Review*. Amb aquest nou llibre, doncs, Kagan desplega un seguit d'arguments, que recolzen en la coneguda distinció que va fer el Dr. John Gray sobre els rols masculí i femení, segons els quals els europeus són de Venus (com les dones) i els nord-americans de Mart (com els homes). Encara que pugui semblar-los estrany, d'aquesta simple divisió en deriva una teoria política que intenta explicar les bases del nou ordre mundial que arrenca de molt abans de l'11-S del 2001. A diferència de Francis Fukuyama, el principal teòric de la fi de la història arran de la caiguda del Mur i del posterior col·lapse de l'URSS, Kagan sosté que aquest nou ordre avui tan controvertit és conseqüència directa de les dues guerres mundials i de la presència permanent de les tropes nord-americanes en territori europeu com a garantia d'una pau que fins al 1945 no havia pogut durar gaire.

Per explicar l'actual divergència sobre l'ús de la força entre europeus i nord-americans, o dit d'una altra manera, entre els governs dels Estats europeus que fins ara comptaven i l'administració Bush, Kagan capgira una coneguda dita que va emprar un crític britànic per descriure la propensió nord-americana a l'ús de la força militar per resoldre els conflictes. Si aquell crític deia que quan hom té un martell (un fort poder militar) tendeix a creure que tots els problemes comencen com si fossin un clau, Kagan replica que quan un no té cap martell (com la Unió Europea, que no disposa d'un exèrcit propi), no vol de cap de les maneres que les coses tinguin l'aspecte d'un clau. Aquesta mancança i no res més és el que explicaria, sempre segons ell, el pacifisme de què fan gala certs líders europeus. I en aquest sentit, Kagan és taxatiu des de les primeres línies del llibre: "Ha arribat l'hora -es-

criu- de posar fre a la pretensió que els europeus i els nord-americans reflecteixen un mateix punt de vista del món o bé que ocupen el mateix món". La perspectiva dels uns i dels altres sobre l'eficàcia o la moralitat del poder, assenyala Kagan, és completament divergent, però no tant pel fet que els europeus es mantinguessin fidels a l'ideal kantí de la pau perpètua (i d'aquí la seva assimilació amb Venus) i que els nord-americans exercissin la força bruta en un món hobbesonià sense ordre ni concert (i per això serien de Mart), sinó perquè els europeus i els nord-americans tenen una interpretació de la història dels darrers dos-cents anys radicalment distinta.

En certs aspectes, Kagan té raó. M'explicaré. Arran de la invasió angloamericana de l'Iraq s'ha estès una falsa mística sobre les arrels, gairebé ancestrals, del pacifisme europeu per contrast amb el permanent bel·licisme nord-americà. No seré jo qui negui el rerefons moral, de revolta moral, vull dir, que ha acompa-

nyat les mobilitzacions ciutadanes en contra de la guerra, però fóra imprudent i inexacte creure que els governs de França o d'Alemanya són pacifistes de mena. Fins i tot l'Església catòlica, almenys la jerarquia vaticana, no pot pretendre donar lliçons de pacifisme a ningú. Té una història molt llarga i massa negra per fer-ho. No hi ha dubte que els EUA han participat en un bon nombre de guerres des de la fi de la Segona Guerra Mundial en endavant (la de Corea i la del Vietnam en són una bona mostra); ara bé, els governs europeus s'han fet un fart d'estimular i fins i tot d'intervenir en les guerres colonials ajornades que han tingut lloc a l'Àfrica. El pacifisme europeu només es pot aplicar, si de cas, al territori de l'Europa occidental, ja que a la part oriental del continent l'intervencionisme militar soviètic va fer estralls i ens demostra, com es va poder comprovar a Hongria el 1956 i a Txecoslovàquia el 1968, tot el contrari.

Per tant, la pretesa controvèrsia entre una Europa pacifista, curosa del dret internacional, valedora dels ideals de llibertat i postnacionalista, i uns EUA bel·licistes, unilateralistes i exaltadament patriòtics és, històricament parlant, falsa. Això no treu, tanmateix, que el to cínic i desagradable de Kagan, sumat a un nacionalisme ranci (copiat dels Estats europeus dels segles XIX i XX) que envaeix la societat nord-americana, no tingui un preocupant grau de reaccionarisme que, en casos extrems, com el de Mona Charen, una altra comentarista de la CNN, que escrivia els discursos de Nancy Reagan, fa recaure en els liberals tots els mals del món d'avui dia. El títol del seu darrer llibre és, en ell mateix, una declaració de principis: *Useful Idiots. How Liberals Got It Wrong in the Cold War and Still Blame America First*. No és això ni de bon tros, però és evident que la idíllica visió que gasta certa elit intel·lectual europea per explicar el pacifisme europeu tampoc no és gaire convincent.

• Agustí Colomines i Companys. Professor d'història contemporània de la UB

LLUÏSA JOVER

Per què triem una llengua?

Miquel Porta Perales

Durant les últimes setmanes, per raons diverses que vostès ja coneixen, l'ús social del català ha tornat a sortir a escena. I ho ha fet en forma de queixes i propostes. Queixes davant/contra una realitat que es caracteritza pel bilingüisme *de facto* dels catalans; propostes per impulsar l'ús social del català. A parer meu -deixant a banda la cultura de la queixa-, les mesures que es puguin prendre per promoure l'ús social de la llengua difícilment arribaran a bon port. I això és així perquè el quid de tot plegat no es

troba, com s'entesten a creure alguns, ni en l'eterna conspiració homogeneïtzadora espanyola, ni en la feblesa de la política lingüística de la Generalitat, sinó en els mecanismes que expliquen per què els parlants triem una o altra llengua.

I bé, per què triem una llengua? Tot portant a col·lació -perdonin la pedanteria- el gir lingüístic, l'individualisme metodològic i l'economia del llenguatge resulta que la llengua -un instrument fonamentalment i eminentment al servei de la comunicació, l'entesa i l'inter-

canvi entre les persones- es tria en funció d'una decisió personal basada no sols en elements d'ordre simbòlic o emocional, sinó també en un càlcul racional/utilitari de cost/benefici. Apliquem la teoria a la pràctica i preguntem-nos per quina raó el bilingüisme forma part de la nostra realitat de cada dia. En primer lloc -crec que aquest és l'aspecte fonamental de la qüestió-, perquè en determinades situacions el parlant percep que l'ús d'una o altra llengua li comportarà més beneficis, sia econòmics o comunicatius. I, en segon lloc, perquè simbòlicament parlant hi ha catalans que entenen que el català és la seva llengua i d'altres que entenen

que ho és el castellà. Així les coses, qualsevol política lingüística que desitgi canviar els usos lingüístics del ciutadà no sols està pràcticament condemnada al fracàs, sinó que probablement arribarà a ser perjudicial per a la llengua que es vulgui impulsar. Per què? Doncs perquè serà viscuda com una agressió a les raons objectives (l'interès) i una imposició a l'element subjectiu (el valor simbòlic) que fan que el parlant triï una o altra llengua. Sense embuts, qui pretengui corregir el bilingüisme realment existent a Catalunya en favor del català corre el risc de crear un seguit d'anticossos que perjudicaran l'ús social del català. Demanaran, què fer? Després de vint anys de normalització i immersió lingüístiques, em ve al cap el que diu l'individualisme metodològic: l'individu és l'únic responsable de les seves decisions.

• Miquel Porta Perales. Escriptor